

LISTEK.

Ob smrti dr. Jan. Ev. Kreka. Ob njegovi nepričakovani smrti se vprašujem: Kaj izgublja slovenski narod, kaj izgublja jugoslovanstvo ž njim?

Dr. Janez Krek je bil znanstvenik, ki se je pečal zlasti s socialnim vprašanjem. Bil je med prvimi našimi socijologi, prvimi po času in pomenu. Iz njegovega „Socijalizma“ smo se učili vsi, ki smo hoteli v slovenskem jeziku črpati pouka o socialnem vprašanju, učili sebe in druge. V njegovi zadnji študiji o Slovincih, izdani v vojnem času za nemško javnost v zbirki „Schriften zum Verständnis der Völker“, je klasično poglavje o slovenski literaturi. Somišljenik ali nesomišljenik je moral ceniti v njem izredno umsko veličino.

A dr. Krek ni bil samó teoretik, marveč tudi praktik, organizator. In tu prihaja do besede druga njegova veličina: poleg uma tudi čut, poleg glavé tudi srcé. Oboje je potrebno, a odločilnejše za človeško blaginjo je drugo. Svoje teoretično znanje je uveljavljal vedno in povsod nesebično, požrtvovalno. Imel je socialna načela za to, da jih je uresničeval, zlasti z združništvem.

Idejna podlaga vsemu njegovemu socialnemu delu, teoretičnemu in praktičnemu, je bilo verstvo v obliki katoliške konfesije. In kako je pojmoval verstvo? V mislih imam njegovo izjavo iz najnovejšega časa: „Še vedno ostane neizpodbitno resnična beseda sv. Jakoba, da se kaže prava pobožnost, prava religija v dejanski ljubezni do vdov in sirot . . . Gostija na zemlji mora imeti prostora za vse“. (Dom in Svet, 1917, zv. 1–2, str. 6). Ker je takó pojmoval versko prakso, zató je poudarjal srčno kulturo zoper „brutalno sebičnost, sirovi napuh, peklenko brezobzirnost nasproti trpljenju, umiranju, nad potoki solzâ in krvi“; zató je nastopal proti kapitalizmu in zahteval ločitev cerkve od države, da more služiti verstvo samó svojemu lastnemu namenu proti mogotcem tega sveta: samó pravici in resnici, kreposti in ljubezni.

Bil je politik velike koncepcije, po mišljenju in čustvovanju demokrat. Pri tem mu ni ušlo spoznanje, da ima „politični boj tudi koruptivne kali v sebi“ (l. c., str. 7). In vsem, ki smo poznali njegovo osebo in njegovo delo, je bilo žal, ako se je tu in tam udal vplivu svoje okolice, dasi je sicer stal visoko nad njo. Zmagala sta pa v njem bistri razum in čuteče srcé. Začel je delo očiščevanja, ki čaka tudi drugih slovenskih strank; zakaj vsi stojimo pred vprašanjem: Ali smo in koliko smo sami sokrivi, oziroma smo sami sodelovali pri neizmerni nesreči, ki je s svetovno vojno zadela Slovence in Jugoslovane? Kre, Jani

Dr. Janez Krek je legel v grob v trenutku, ko je s titansko silo svojega duhá in srcá nastopal za narodno svobodo Slovencev, Hrvatov in Srbov. Sam se je očistil v ognju te ideje in zahteval to tudi od drugih: postal je poosobljenje narodne edinosti v boju za narodno svobodo. Bil je izmed najboljših mož slovenstva in jugoslovanstva: znanstvenik, organizator in politik-demokrat, velik v nesebičnem delu, eden izmed onih, s katerimi bi se dal dvigniti svet s tečajev . . .

Dr. Drag. Lončar.

Die nationale Abgrenzung in Süden. Ein Beitrag zur Realisierung der Selbstbestimmung der Völker Österreich-Ungarns. Von einem Südslaven. Cena 1 K 20 v. Zagreb 1917. — Na 40 straneh te brošure razpravlja neimenovani slo-